

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 663 STRAIPSNIO PAKEITIMO

ĮSTATYMO PROJEKTO

2017 m. sausio 9 d. Nr.

Vilnius

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Dabartinės Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso normos suteikia teisę išvaržyti skolininko paskutinį gyvenamąjį būstą esant 2030 eurų dydžio skolai (LR CPK 663 str. 3 dalis) ir nesant duomenų, kad ši skola gali būti gražinta per 6 mėnesius (LR CPK 663 str. 1 dalis). Nurodytas skolos dydis, kurį viršijus leidžiama išieškoti iš vienintelio gyvenamojo būsto, nesikeičė jau 11 metų (nuo 2006 m.), neskaitant perskaičiavimo į eurus (nuo 2006 m. šis dydis buvo 7000 litų, nuo 2015 m. – 2300 eurų) ir netenka abejoti, kad nebeatitinka per tą laiką reikšmingai pasikeitusių ekonominių ir socialinių realijų, nes vyko infliacija, išaugo komunalinių paslaugų ir vartojimo prekių kainos, padaugėjo skurstančių žmonių (Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2006 m. žemiau skurdo rizikos ribos gyveno 20 proc., 2015 m. – 22,2 proc. Lietuvos gyventojų, tačiau pažymėtina, kad šie duomenys netiksliai atspindi tikrąją padėtį, nes, kaip konstatuota 2016 m. atliktame Lietuvos socialinių tyrimų centro mokslininkų dr. Rasos Zabaraukaitės (Miežienės) ir dr. Boguslavo Gruževskio tyrime, šiuo metu naudojama santykinio skurdo skaičiavimo metodika neleidžia tinkamai įvertinti skurdo Lietuvoje ir kitose neturtingose šalyse – gaunamas sumažintas skurstančiųjų skaičius ir nėra aišku, ar suma, kuri įvardijama kaip skurdo rizikos riba, yra pakankama patenkinti būtiniausius asmens poreikius; žr. http://www.caritas.lt/ckfinder/userfiles/files/Caritas_internetui2%284%29.pdf). Todėl suma, kuri daugiau nei prieš dešimtmetį buvo nustatyta siekiant apsaugoti skolininko interesus, per tą laiką tapo akivaizdžiai per maža ir šiuo metu nebeužtikrina tokių pamatinių žmogaus teisių, kaip teisės į gyvybę, asmens orumą, šeimos gyvenimo apsaugą, būsto neliečiamumą, kurias gina Lietuvos Respublikos Konstitucija bei tarptautiniai teisės aktai, prie kurių mūsų valstybė yra prisijungusi, apsaugos. Neseniai Klaipėdoje iš varžytinių buvo parduotas butas, benamiais paverčiant 4 asmenų šeimą – du pensininkus, iš kurių vienas dirba, ir jų dukrą su mažamečiu vaiku – nors 5000 Eur dydžio skolos likutis, tikėtina, būtų gražintas per porą metų, nes per metus iš jų pajamų buvo sėkmingai išieškota apie 3000 Eur. Esu įsitikinęs, kad dabartinį reglamentavimą būtina skubiai keisti, nes jis prasilenkia su protingumo bei proporcingumo principais, sudaro sąlygas pažeisti

gyvybiškai svarbius skolininko interesus bei teises išvaržant paskutinį gyvenamąjį būstą dėl šiandieninių realiųjų kontekste palyginti nedidelės skolos, ir prieštarauja viešajam interesui, nes benamiu tapęs skolininkas kaip socialiai pažeidžiamas asmuo įgyja teisę pretenduoti į socialines paslaugas (pvz., gauti socialinį būstą), apmokamas viešosiomis lėšomis.

Siekiant tinkamai užtikrinti šiuo metu pažeidžiamų esminių, gyvybiškai svarbių skolininkų interesų ir teisių apsaugą, šiuo įstatymo projektu siūloma ne tik nustatyti didesnę skolos sumą, kurią viršijus leidžiama išvaržyti paskutinį gyvenamąjį būstą, bet ir įtvirtinti pareigą kreiptis į teismą su prašymu gauti leidimą išvaržyti paskutinį gyvenamąjį būstą. Tokio prašymo svarstymas leistų skolininkui ir kreditoriui pateikti motyvuotus argumentus dėl skolos išieškojimo vienu ar kitu būdu, ir tik tuo atveju, jei būtų įsitikinta, kad objektyviai nebėra jokių alternatyvių galimybių, būtų leidžiama išieškojimą nukreipti į paskutinį skolininkui nuosavybės teise priklausančią gyvenamąjį būstą. Teismas kaip objektyvus arbitras galės įgyvendinti viešojo intereso apsaugos principą ir bus užkirstas kelias antstoliams skubotai priimti sprendimus dėl skolos išieškojimo iš skolininkui priklausančio paskutiniojo gyvenamojo būsto.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projektas inicijuojamas atsižvelgiant į Seimo nario N. Puteikio gaunamus skurstančių žmonių, dėl skolų išieškojimo netenkančių paskutinio būsto, kuriame gyvena, pagalbos prašymus. Parengti projektą padėjo teisininkas, IĮ „Uostamiesčio teisinės paslaugos“ direktorius Arvydas Ektis, konsultuotasi su teisininku, asociacijos „Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga“ vadovu Pauliumi Markevičiumi.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 663 straipsnis. Apribojimai, taikomi išieškant iš fizinio asmens turto

1. Pinigų išieškojimas negali būti nukreipiamas į skolininko turtą, jeigu skolininkas pateikia antstoliui įrodymus, kad išieškomą pinigų sumą galima išieškoti per šešis mėnesius darant šio Kodekso 736 straipsnyje nurodyto dydžio išskaitymus iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų. Šiuo atveju išieškotojo prašymu antstolis gali areštuoti pradedamą realizuoti skolininko turtą, jei paaiškėja, jog darant išskaitas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų sprendimas nebus įvykdytas.

2. Tiesiogiai iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų taip pat išieškomos periodinės išmokos, jeigu jas galima išieškoti darant šio Kodekso 736 straipsnyje nurodyto dydžio išskaitas.

3. Išieškoti iš skolininkui priklausančio būsto, kuriame jis gyvena, galima tik tuo atveju, jeigu išieškoma suma viršija du tūkstančius trisdešimt eurų.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-1241](#), 2014-10-16, paskelbta TAR 2014-10-28, i. k. 2014-15011

4. Teismas skolininko ar jo šeimos narių prašymu po to, kai butas ar gyvenamasis namas išieškant sumas, nesumokėtas už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas, yra areštuotas, gali nustatyti, kad nebūtų išieškoma iš paskutinio buto, gyvenamojo namo ar jų dalies, būtinų šiems asmenims gyventi. Tai teismas gali nustatyti atsižvelgdamas į vaikų, neįgaliųjų ir socialiai remtinų asmenų materialinę padėtį ir interesus. Prašymas dėl to paduodamas ir nagrinėjamas apylinkės teisme šio Kodekso 593 straipsnyje nustatyta tvarka.

5. Šiame straipsnyje nustatyti apribojimai netaikomi išieškant iš įkeisto turto.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [X-729](#), 2006-06-22, *Žin.*, 2006, Nr. 77-2973 (2006-07-14)

Nr. [XI-1480](#), 2011-06-21, *Žin.*, 2011, Nr. 85-4126 (2011-07-13)

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma pakeisti 663 straipsnio 3 dalį ir nustatyti, kad išieškoti iš skolininkui priklausančio būsto, kuriame jis gyvena, galima tik tuo atveju, jeigu išieškoma suma viršija **dešimt tūkstančių eurų ir tik teismui leidus. Prašymai teisme nagrinėjami šio kodekso nustatyta tvarka.**

Padidinus skolos sumą, kurią viršijus leidžiama išieškoti iš paskutinio gyvenamojo būsto, ir užtikrinus, kad teismas sankcionuos kiekvieną atvejį, kai skolininkas netenka paskutinio gyvenamojo būsto, bus adekvačiai apsaugota konstitucinė Lietuvos Respublikos piliečių teisė į būsto neliečiamumą, taip pat tarptautinių teisės aktų saugomos žmogaus teisės į gyvybę, asmens orumą, šeimos gyvenimo apsaugą.

5. Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Tiesioginės įtakos kriminogeninei padėčiai įstatymas neturės, tačiau padidintų visuomenės saugumą plačiąja prasme, nes padėtų geriau apsaugoti esminius, gyvybiškai svarbius skurstančių šeimų, kuriose auga ir mažamečiai vaikai, interesus.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Verslo sąlygoms ir plėtrai įstatymo įgyvendinimas įtakos neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie šios srities teisės aktai tebegalioja (pateikiamas šių aktų sąrašas) ir kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar panaikinti, priėmus teikiamą projektą:

Kitų teisės aktų keisti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos

normas, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas ne tik neprieštaruja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos bei Europos Sąjungos teisės aktų nuostatomis, bet ir sudaro sąlygas apginti šiuo metu pažeidžiamas žmogaus teises.

11. jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymų lydimumų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys:

Įstatymo įgyvendinimui lydimumų aktų nereikės.

12. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymo įgyvendinimas (pateikiami įvertinimai artimiausiems metams ir tolesnei ateičiai):

Įstatymo nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Projekto rengimo metu kreiptasi į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininką Rimvydą Norkų ir teisingumo ministrę Mildą Vainiutę, prašant pateikti vertinimą, ar dabartinis reglamentavimas pakankamai užtikrina skolininko interesų apsaugą, kai išieškojimas nukreipiamas į paskutinį gyvenamąjį būstą, ir patarti, kaip jį siūlytų keisti. Projekto rengėjai klausė: ar būtų tikslinga keisti skolos, dėl kurios galima nukreipti išieškojimą į paskutinį būstą, kuriame gyvena skolininkas, dydį, o jei taip – kaip būtų tikslinga jį nustatyti? Ar būtų tikslinga susieti šį dydį su būsto verte (pvz., leidžiant nukreipti išieškojimą į paskutinį gyvenamąjį būstą tik tuo atveju, jei išieškoma skola viršija 1/3 būsto vertės)? Ar būtų tikslinga, ir kaip, keisti LR CPK 663 str. 1 dalyje nustatytą šešių mėnesių terminą, per kurį negalint išieškoti skolos iš pajamų leidžiama nukreipti išieškojimą į turtą? Ar būtų tikslinga šį terminą susieiti su skolos dydžiu (didesnei skolai nustatant ilgesnį terminą)? Ar būtų tikslinga numatyti, kad išvaržius paskutinį gyvenamąjį būstą, asmeniui būtų suteiktas socialinis būstas arba jis įgytų teisę gyventi išvaržytame būste nuomos pagrindais, mokėdamas mokesť pagal savivaldybės patvirtintus socialinio būsto nuomos įkainius? Ar būtų tikslinga keisti reglamentavimą taip, kad tokiais atvejais būstai būtų ne išvaržomi, bet juos perimtų valstybė, tapdama būsto bendrasavininke ir tokiu būdu papildydama socialinio būsto fondą, o skolininkas galėtų toliau gyventi šiame būste, nuomodamas jį kaip socialinį būstą?

Atsakydamas į šiuos klausimus, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas R. Norkus 2016 m. gruodžio 20 d. rašte nurodė: „Dėl įstatymų tobulinimo iniciatyvos, visiškai sutinkame, kad teisė į būstą yra labai svarbi, kad ji turi būti garantuota socialiai remtiniams asmenims kiekvienoje valstybėje, kuri pripažįsta savo socialinį pobūdį. Todėl, iš tiesų, būtų labai svarbu pasitikslinti, ar atsižvelgus į šiuo metu mūsų valstybėje susiklosčiusią socialinę situaciją, Civilinio proceso kodekso 663 straipsnio 1 dalyje numatytas 6 mėnesių terminas, per kurį pinigų išieškojimas negali būti nukreipiamas į skolininko turtą, jei skolininkas pateikia antstoliui įrodymų, kad išieškoti galima iš

jo pajamų, atitinka šią situaciją, yra realistiškas ir ar neturėtų būti ilginamas. Vykstantys socialiniai procesai taip pat skatintų siekti, kad ir Civilinio proceso kodekso 663 straipsnio 3 dalyje nustatyta galimybės išieškoti iš skolininko būsto sąlyga – išieškomos sumos dydis – būtų kuo adekvačiau susieta su esančiais mūsų visuomenės gyvenimo lygio standartais, be kita ko, sprendžiant ir tai, ar 2300 eurų suma visais atvejais galėtų būti vertinama kaip teisinga ir pagrįsta atskaitos riba, suteikiant teisę nukreipti išieškojimą į būstą. Tačiau bet kuriuo atveju, sprendžiant dėl naujo reglamentavimo, svarbiausiu klausimu liktų skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyros principo užtikrinimas, aiškinantis, ar būtų proporcinga atitinkamai didinti skolininko garantijas užsitęsusiame išieškojimo procese, kaip tai derėtų su kitos šalies interesais, ar esminiai nepažeistų kitų socialiai remtinių visuomenės grupių interesų, pvz., teisės į socialinį būstą, kt. Iš esmės palaikydami Jūsų siūlymą dėl socialinio būsto suteikimo, kai skolos išieškojimas nukreipiamas į skolininko būstą, vis tik manome, kad šis siūlymas pirmiausia reikalautų įvertinti, kaip tai atitiktų valstybės galimybes.“

Teisingumo ministrė M. Vainiutė į pateiktus klausimus konkrečiai neatsakė, nepakomentavo, ar būtų tikslinga keisti 663 straipsnio 3 dalyje nustatyta sumą ir 1 dalyje nustatytą terminą, tačiau apžvelgė dabartinį teisinį reglamentavimą ir nurodė, jog „manytina, kad teisinis reguliavimas nagrinėjamu aspektu pakankamas. Individualiu atveju kilusį teisinį ginčą, įvertinęs visas faktines aplinkybes, kompetentingas spręsti teismas“.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*:

Išieškojimas iš būsto, skurdas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo narys Naglis Puteikis